

FOLKE VIRKE

November - December 2018 - Januar 2019

De nødvendige fællesskaber

www.folkevirke.dk

De nødvendige fællesskaber

Af speciallæge i psykiatri
Birgit Petersson

3

Svært at bryde ensomheden

12

Af formand for Dansk Blindesamfund
på Frederiksberg
Susanne Tarp

Et meningsfuldt liv for kvinder på 40+

Af forkvinde for Amal Hayat Denmark
Katina A. Rasmussen

11

FOLKEVIRKE

Social, kulturel og politisk oplysning

Udgivet af oplysningsbevægelsen
FOLKEVIRKE

Oplag: 1.200 . ISSN 0015-5845

**Deadline for næste nummer:
15. januar 2019**

Bladet kan kun bestilles ved direkte
henvendelse til:

Folkevirkes kontor

Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal
1153 København K
Tlf. 33 32 83 11
E-mail: folkevirke@folkevirke.dk
www.folkevirke.dk

Dette nummer koster i styksalg
kr. 60 + porto.

Særpris for klassesæt.

Bladabonnement kr. 210 + porto pr. år

Medlemskab kr. 400 pr. år

Beløbene kan indbetales på

Folkevirkes konto:

Reg.nr. 7031 . Kontonr. 1099538

Redaktion

Annemarie Balle (ansvarshavende)
Firkløvervej 1
2400 København NV
Tlf. 51 51 24 20

Forretningsudvalg

Formand: Annemarie Balle

Næstformænd:

Jeanne Bau-Madsen

Mona Jensen

Kasserer: Tove Hinriksen

Ulla-Brita Gregersen

Karen Hallberg

Katrina A. Rasmussen

Tove Kristensen

Lene Lund

Britta Poulsen

Susanne Tarp

Tryk og layout

Aars Bogtryk & Offset, tlf. 98 62 17 11

E-mail: aarsbogtryk@aarsavis.dk

Layout: Louise Christensen

Genrefotos: www.colourbox.dk

FORENINGEN AF
DANSKE KULTUR-
TIDSSKRIFTER

De nødvendige fællesskaber

Det er rart og trygt at være med i et fællesskab. Her findes gode rammer for samtale og samvær.

I dagens Danmark er mange fællesskaber under opbrud – så mange har ikke længere fælles referencerammer. Det er fx. sjældent muligt at referere til artikler i en avis eller udsendelser i fjernsynet, fordi få holder aviser, og udbuddet af tv-kanaler er enormt, så det er et lykketræf, hvis man har set de samme udsendelser.

Derfor søger mange over i andre fællesskaber for at genskabe nogle fælles rammer for samvær. Men flere har svært ved at finde frem til fællesskaberne og kan så komme til at føle sig

udenfor – eller måske endda føle sig ensomme.

Der kan være mange grunde til, at en del står uden for et fællesskab. I dette nummer af Folkevirke tegner speciallæge i psykiatri Birgit Petersson et dybtgående billede af udviklingen og dens konsekvenser. Andre artikler i temabladet fortæller om muligheder for selv at komme ud af ensomheden ud fra bl.a. de projekterfaringer, som Folkevirke har gjort i et større projekt under overskriften »Kvinder 40+«

God læselyst og på gensyn i Folkevirke!

Annemarie Balle

INDHOLD

De nødvendige fællesskaber	3
Et meningsfuldt liv	8
Et meningsfuldt liv for kvinder på 40+	11
Svært at bryde ensomheden	12
»Kvindestemmer« 2019:	
Eftermiddag fyldt med indlevelse og eftertanke	14
Folkevirkes landsmøde 2019:	
Inspirerende dage med oplevelser	16
Folkevirkes BB-lejr 2018:	
Fantastisk fællesskab med børnebørnene	16
Folkevirke anmelder:	
Et tidsbillede i mol	17
Arrangementskalender 2018-2019	18
Folkevirke – 75 år	20

De *nødvendige* fællesskaber

Fællesskaber kan være vanskelige, men når de omfatter næstekærlighed, nysgerrighed og rummelighed løser mange problemer sig

*Af speciallæge i psykiatri
Birgit Petersson*

Naturligvis vidste jeg godt, hvor slemt det var, men det gjorde alligevel fysisk ondt på mig, da jeg så min mor græde, fordi hun følte sig – og blev – holdt ude af det, der kunne have været et naturligt fællesskab. Hun var i en sårbar situation, vi var flyttet mange gange og var kommet fra København til Ribe, der skulle blive mine forældres blivende sted. De havde købt en forretning, hvor min far som el-installatør havde et større antal svende ud over det arbejde, der var med at sælge lamper m.v. fra forretningen. I Ribe var det, som i mange andre provinsbyer, ikke let at komme ind i de grupper, der var de etablerede. Man var en fremmed. Sådan var det bare.

Selv min mors religiøse engagement gav hende ikke mange muligheder for venindeskaber de første mange år. Det blev snart klart for mig, at det havde meget lidt med økonomisk indtjening at gøre, selv om det at være bankdirektør, have automobilsalg eller boghandel blev anset som noget finere end andet. Det var os og de andre. En af de andre store grupper, som var mere åben for tilflyttere, var kredsen omkring seminariets og katedralskolens lærere. Men heller ikke dem var der adgang til som tilflytter, hvis man ikke havde akademisk uddan-

nelse, eller man var kunstner eller på anden måde interessant. Min mor, som var alt andet end snobbet, løste det ved at være nysgerrig over for andre grupper og fik nogle tætte venner med stor gæstfrihed fra flere sociale lag. Grupper, hvor man hjalp hinanden, når der var behov for det, og hvor man ofte fandt et arbejdsfællesskab.

Også for mig var det svært at komme til Ribe. Jeg fik en sidekammerat, der kun talte sønderjysk. Jeg forstod ikke et ord af, hvad hun sagde, hvad værre var, det gjorde lærerne heller ikke. Heller ikke jeg blev i første omgang modtaget af de andre, men en lærer fra København havde allerede fortalt en af lærerne i Ribe,

at det nok ville være svært at komme dertil, så jeg fik støtte fra uventet hold og blev en del af den mere intellektuelle gruppe. En pause, hvor jeg var i København igen et halvt år, inden jeg startede forfra i gymnasiet, gav mig ekstra muligheder. Jeg fik blik for, at det også i de etablerede grupper var svært at komme til et nyt sted, men dér var det at flytte mere almindeligt, og man åbnede mere for de nye. Det var en god lærdom. Når man selv har følt sig udenfor, er det vigtigt at erindre, at det nok også gælder de fleste andre.

Jeg har aldrig været i tvivl om, at jeg skulle beskæftige mig med mennesker på en eller anden måde, men den mangfoldighed af lærdom,

sorger og glæder, det har givet mig, havde jeg ikke i min vildeste fantasi forestillet mig.

Noget af det vigtigste, jeg har lært, er, at vi har brug for fællesskaber. Vi skal kunne være alene og kunne nyde det, men der skal være »en anden«, vi kan spejle os i, for at vi har det virkelig godt. »En anden« kan være én, nogle få eller mange, men »den anden« skal være en, der udfordrer os, så vi mærker, vi er i live, og ikke en, som vi blot bruger til at bekræfte os selv, så vi får en forestilling om, at vi er de rigtige, og dem udenfor gruppen er de forkerte. Dem vi skal bekæmpe. Det lukkede miljø fremmer had og misundelse.

Misundelse

Naturligvis kendte jeg ordet misundelse, men dét at undersøge dets oprindelse og betydningen af denne følelse for menneskers liv og udvikling har åbnet mine øjne for mange ting og gjort, at jeg også gennem min praksis som psykiater har kunnet hjælpe andre langt bedre, end jeg havde kunnet tidligere. For det er gennem viden om vores følelser, vi opnår det bedste liv. Misundelse betyder had – »misunde« er en omskrivning af at hade. Man under ikke den anden noget, man ikke selv har eller kan, hvis ikke man er så heldig at være lykkelig i sit liv.

Det er ikke uden grund, at det er en af de første følelser, der bliver om-talt i Det gamle Testamente, hvor Kain skal slå sin bror Abel ihjel, fordi han efter legenden tror, at Gud elsker Abel højere, end han elsker

ham. I forklaringen stiger røgen til vejrs fra Abels bål, mens den ikke gør det samme fra Kains bål. De to har nok haft mange følelser i klemme i forhold til hinanden, ligesom andre søskende kan have det, men det er voldsomt at slå den anden ihjel. Der er masser af illustrationer af de voldsomme følelser i historien og litteraturen, som har voldt meget ondt. Men efterhånden har vi opstillet regler for hinanden, så stridighederne bliver afgjort gennem aftaler og lignende i stedet for drab. Det betyder dog ikke, at følelsen ikke kan volde voldsom smerte og ødelæggelse. Måske er misundelsen den mest voldsomme følelse, vi har, men også den følelse, der kan føre til noget meget konstruktivt, hvis vi bruger den til fremdrift og udvikling.

Vi ser det alle steder, angsten for ikke at høre til. For børn er det vigtigt at være sammen med dem, som defineres som de normale.

Birgit Petersson
Speciallæge i psykiatri

Imitation

Naturligvis efterligner vi hinanden, eller skal vi kalde det, at vi inspireres af hinanden. Imitationen er en dybtliggende evne til at se, hvad andre kan og gør og lære af det. Vi lærer at kravle, gå, tale osv., fordi andre gør det. Noget ligger også i vores arveanlæg, men meget kommer bl.a. via spejlneuronerne i vores hjerne. Så egentlig lærer vi at blive magen til dem, der er vores

nærmeste, ved at vi spejler os i dem. Heldigvis for mennesker kommer modningen, vi vil gerne blive selvstændige individer og udvikle personlighed og forskellighed. Vi vil blot helst ikke blive alt for forskellige, for så hører vi jo ikke til i vores gruppe.

Vi ser det alle steder, angsten for ikke at høre til. For børn er det vigtigt at være sammen med dem, som defineres som de normale. Dem, der er mange af, og som ikke skiller sig for meget ud fra andre. Først senere får man modet til at blive forskellig fra de andre og sætter pris på forskelligheden. Men det kræver en modning, og at nogle gode sociale omstændigheder er til stede. Det kræver kendskab til det hierarki, man har mærket, men ikke altid erkendt. At mennesker i grupper er tilbøjelige til at vælge en leder, og at man flokkes om denne leder. Dybest set vil vi alle være ledere, men vi finder forskellige forklaringer på, at vi ikke blev det, eller er det, og i sagens natur kan der kun være én leder, så vi må finde ud af at indrette os efter de reg-

ler, der har været gruppens kendetegn i årtusinder.

Tidligere, og nogle steder stadig, var der tale om familieklaner, andre steder konger og dronninger, kejsere, sultaner eller hvilken betegnelse, lederen nu fik eller havde. I det moderne demokrati, hvor vi vælger en leder, er det fx. en præsident eller statsminister. Det betegner kun, at det er en leder, der kan afsættes, hvis der kommer andre politiske strukturer.

Vi er opflasket med denne struktur, og det er nok utopisk, at det bliver anderledes. Men det er ikke utopisk, at samfundene og forholdet mellem mennesker kan bedres trods de til grundlæggende menneskelige mekanismer. Vi ser mønstret i børnehaver og skoler, man flokkes om lederen, og mange holdes ude af lederen ikke mindst, hvis de er potentielle ledere, som bliver opfattet som en trussel. Det er barske kampe, hvis man ikke er så heldig at have nogle voksne, der kan mindske stridighederne og forklare børnene, hvad der sker. Og disse kampe medfører ofte en stor ensomhed hos den enkelte. Og det fortsætter i det voksne liv.

Nogle marginaliseres, fordi de er for forskellige fra den herskende – for dygtige, for dumme, en anderledes race, for fattige, for rige – der er masser af årsager til, at man kan risikere at blive marginaliseret. Jeg mener, det er vigtigt at se i øjnene, at der ikke er nogle enkle forklaringer, men det er nogle iboende kampe om magten, der spiller ind. Ofte er der kun én leder, men der kan også være grupper med forskellige ledere.

Vi socialiseres altså til, at nogle har magten. Alt efter det samfund vi bor i, er det forskelligt, om det er den samme, der bevarer magten. Men ser vi os omkring, kan vi se, at langt de fleste magthavere vil forsøge at erobre magten fortsat, hvis ikke de demokratiske regler sætter grænser. Vi har i de seneste år set det mange steder, senest i Tyrkiet og Kina, hvor det er lykkedes for lederen at udmanøvrere andre mulige ledere ved forskellige kneb. Et tydeligt

eksempel er Tyrkiet, hvor et gammelt trick – muligt oprør – er blevet brugt som begrundelse for udrensning.

Hvordan kan det gå til, at vi bliver ved med at efterligne og underkaste os disse forhold, hvor ondskab og løgne er store dele af det at bevare magten?

Der er ikke én, men mange forklaringer, men vores individuelle følelsesliv og vores erfaringer spiller en rolle i denne proces. Ligesom det, at vi er født i forskellige kulturer og har forskellige materielle vilkår, spiller en rolle.

Tilbage til misundelsen

Naturligvis vil vi gerne kunne eller

have dét, andre kan eller har. Men vi mærker også tidligt vores raseri, hvis vi ikke kan opnå det. Heldigvis omsætter vi det i opfindsomhed og kunnen i stedet for at forblive rasende. Det giver en følelse af selv-tillid, når vi overvinder noget, vi ikke tidligere kunne. Men kan vi ikke få det, vi vil have, mærker vi, at raseriet ulmer i os. Vi føler os mindre-værdige. Det er ikke rart at være så hadsk, at vi udvikler fortrængningsmekanismer til at få den ubehagelige følelse væk. Det almindeligste er, at vi idealiserer den anden, men her betaler vi en voldsom pris for at få hadet væk, nemlig at vi udvikler en følelse af mindreværd.

Idealiseringen er en unuanceret op-højelse af den anden. Den anden har i vores misundelsesfyldte blik kun positive sider, de dårlige er pist borte. Og det gør prisen, mindre-værdet endnu værre.

Denne idealisering ser vi på alle planer, både i det små mellem søskende og venner, men også i det større gennem tilbedelsen af lederen og i massesamfundet. Hvis vi ikke kan eller tør være kritiske, bliver vi passive eftersnakkere og bange for vores egne følelser. Det samme gælder forskelligheden, det er ikke til at holde ud, at andre tør være forskellige fra en selv eller en gruppe, når man ikke selv tør det, så får vi vendt det til, at forskelligheden er forkert, dvs. de fremmede er de forkerte. Vi forføres af vores følelser, som, indtil vi begynder at stille spørgsmål ved dem og bearbejde dem, er skjulte for os. En anden almindelig måde at skjule hadet på er bagtalelse. Vi prøver at ødelægge den anden ved at udbrede skadelige rygter i håbet om, at andre vil give os ret, så den, vi misunder, kan skubbes væk og ikke få betydning længere.

Langt de fleste mennesker er, trods disse fortrængningsmetoder, kendt med, hvor hårdt det er at være misundelig. I stedet for at gå ind i kampen mod dem, man kan misunde fx. en leder, så laver man en selvundertrykkelse for ikke at mærke følelserne. Det betyder, at nogle mennesker kan komme meget langt med ondskab, fordi vi ikke har mod eller kræfter til at sige dem imod. Andre omkring den onde tør heller ikke sætte sig op mod overmagten, og man bliver i stedet

Naturligvis har vi brug for fællesskaber, men nogle magter det ikke og isolerer sig. Ofte med psykisk sygdom til følge eller på grund af forudgående psykiske problemer...

Birgit Petersson
Speciallæge i psykiatri

medlem af en form for heppekor. En meget fin skildring af denne ondskab blandt børn findes i Merete Pryds Helles seneste bog »Vi kunne alt«. Her, som i megen anden skønlitteratur, kan man finde fine og nuancerede beskrivelser af de følelser og magtmekanismer, der er med til at styre mennesker. Også de positive som fx. kærlighed, som er misundelsens modstykke. Dette har jeg selv uddybet i bogen »Misundelse og kærlighed«.

Fællesskaber

Naturligvis har vi brug for fællesskaber, men nogle magter det ikke og isolerer sig. Ofte med psykisk sygdom til følge eller på grund af

forudgående psykiske problemer. Andre tager skade af de forhold, de har været udsat for og bliver psykisk syge. Men som helhed er mennesker heldigvis psykisk sunde, og egentlig skulle vi dermed have kræfter til at være åbne over for andre, der kommer udefra.

Der har heldigvis også gennem tiderne været utrolig mange mennesker, der har vist stor åbenhed over for andre og har delt føde med fremmede, også selv om der ikke var meget at dele. Der har også været perioder, hvor mange forskellige religioner og mennesker af forskellig oprindelse har levet side om side uden større problemer og gennem århundreder. Men så på-

virkes også dé af økonomiske kræfter og andre holdninger til magten hos lederne. Vi er inde i en sådan periode lige nu. Det er der mange grunde til. Ud over de gruppemekanismer jeg har beskrevet, kommer ængstelse og uro i samfundet. Der er nogle begærlige økonomiske kræfter, bl.a. kapitalfonde og økonomier, som er blevet meget store globalt, der gør, at mange føler sig som en endnu mindre brik i et stort økonomisk magtapparat. Boliger bliver opkøbt og huslejen stiger.

Det, der tidligere var statsligt fælleseje, udsælges af politiske grunde, hvor vi, den almindelige borger, bliver taberne. Store skatte- og bankskandaler, og så det vigtigste, de fleste europæiske lande er blevet multikulturelle.

Det at være sort er ikke mere eksotisk, som en af mine skønne patienter fra Afrika sagde. Hun havde boet her i mange år, men nu er der

mange sorte, og, afslørede hun, alt for mange med mellemøstlig baggrund. Hun var trods sin klogskab blevet mere racistisk end de mennesker, jeg normalt støder på. Der er flere fremmede, og det føles skræmmende. Dette understøttes af et begyndende had til disse grupper, noget som vi kan se i det sprog, der bliver brugt om de fremmede, og som også har bredt sig til omtalen af de socialt udsatte etniske danskere. Vi ser også politiske partier bruge en retorik, som er en parallel til nazismens ændring af sproget op gennem 1930'erne. Den polske forfatter Victor Klemperer har beskrevet, hvordan en antipati mod nogle grupper i et samfund langsomt bliver det normale, i bogen »LTI«.

Samtidig er der færre og færre fælles referencer i samfundet. Jeg havde ikke tænkt så meget over det i det daglige, men blev mindet om det for nylig, da jeg var i Cirkusrevyen

med en gruppe. Der var adskillige af sketchene, som var komplet uforståelige, enten fordi vi ikke ser TV eller ser forskellige kanaler. Små ting, der er med til at skabe utryghed, fordi tingene let bliver uoverskuelige.

Et andet eksempel er religionen. Vi var som etniske danskere måske ikke særlig religiøse, men vi har alligevel haft den kristne kultur som noget fælles. Vi havde en forestilling om, at vores samfund byggede på næstekærlighed, og så kommer de fremmede og tager illusionen fra os. For der er sket noget. Stille og fredeligt har samfundet ændret sig. De fremmede forstyrrer vores følelse af at være en homogen gruppe.

Svaret på disse ting har fx. været, at mange mennesker samler sig i mindre grupper og prøver at blive stærkere i disse grupper. Nogle desværre hvor gruppens indhold især er »vi er de gode, og de fremmede er de onde«. Dette følges op eller initieres af dét, man kan betegne som populistiske politikere. Heldigvis dannes der også modgrupper, som forsøger at bevare et humanistisk indhold i grupperne. Men fællesskabet har det svært, fordi vi er underlagt disse gruppemekanismer og samfundsmæssige forhold. Så det er ikke så mærkeligt at de, der kommer udefra, har en angst og distance til de nye mennesker, de kender.

Svaret på disse problemer er næstekærlighed, nysgerrighed og rummelighed. Og det rummer de fleste af os. Vi skal turde.

Det er nødvendigt for at få et sundt samfund.

Et *meningsfuldt* liv

Folkevirkes bud på, hvordan hverdagen kan blive mere meningsfuld

*Af cand. pæd.
Jeanne Bau-
Madsen*

Under overskriften »Et meningsfuldt liv for kvinder 40+« har Folkevirke gennemført en kursusrække for at inspirere deltagerne til at få en hverdag med mere mening.

Desuden har der været fokus på at inspirere kvinder, som står uden for arbejdsmarkedet. Med inspiration fra kurset skulle kvinderne få lyst til at gøre brug af de muligheder, der er i den danske folkeoplysning og derved blive medlemmer af nye fællesskaber. Gennem folkeoplysningen kan de dygtiggøre sig – en livslang læring igennem et uformelt læringsmiljø. Det vil betyde et løft i kompetencer inden for en bred vifte

af områder samtidig med, at deltagerne bliver en del af et fællesskab. Derudover vil de få muligheder for at indgå i sociale relationer med andre i samme situation, som de selv befinder sig i.

Projektet henvendte sig fortrinsvis til indvandrere og flygtninge, men også ensomme handicappede og ældre etniske danskere.

Folkevirke har gennem flere projekter blandt indvandrer- og flygtningekvinder erfaret, at mange kvinder sidder alene hjemme og ofte føler sig uden for fællesskaberne. Deres børn eller børnebørn er i skole eller fritidsordning, til sport eller sammen med kammerater. Kvindernes netværk består hovedsagelig af familie og venner med samme baggrund som deres egen. Mange mangler kontakt til det omgivende samfund, og de savner den inspiration og følelse af at være ajour med en

aktiv dagligdag. Det betyder, at de har svært ved at opdrage deres børn og børnebørn til at blive aktive og glade borgere i dagens Danmark. Ved et møde med folkeoplysningen håbede Folkevirke, at vi kunne hjælpe disse kvinder til at skabe nye netværk, som kunne være med til at give dem øget mental sundhed, større sociale kompetencer og bedre viden om og indsigt i det danske samfund. Gennem folkeoplysningen kan alle finde et fællesskab, hvor man kan føle sig anerkendt.

Vores formål var at præsentere deltagerne for livslang læring. Vi ville vise, at hverken alder, handicap eller anden etnisk baggrund forhindrer borgerne i Danmark i at få et meningsfuldt liv.

Vores erfaring fra tidligere projekter fortalte os, at det ville blive et stort arbejde at finde deltagere! Vi nedsatte derfor en arbejdsgruppe, der havde et meget bredt netværk. Folkevirke udarbejdede et program og en plakat, som blev fordelt i vores egen forening, i de tilsluttede organisationer, andre foreninger for kvinder, oplysningsforbund og Københavns Kommune. Vi havde besluttet, at omkring 20 deltagere var et antal, der passede med vores aktiviteter.

En af aktiviteterne var en samarbejdsøvelse, hvor deltagerne gruppevis skulle bygge balontårne og bl.a. blev stresse af, at nogle manglede tape og en pumpe.

Afvekslende program

Programmet blev sammensat af teori og praktisk. Vi talte om folkeoplysning, hverdagens demokrati, og vi sang i kor, talte om sund ernæring og gjorde gymnastik. Desuden havde vi et par øvelser i samarbejde. Vi præsenterede en palet af tiltag, som man kan møde i den danske folkeoplysning.

Kurset blev holdt over to dage, to forskellige steder i byen. Første dag foregik på Frivilligcenter SR-Bistand på Tagensvej. Frivillig- og foreningskonsulent på centret, Lisbeth Brandt, fortalte om det store arbejde centeret gør med sorggrupper og gratis juridisk assistance. Desuden arrangerede man oplevelsesgrupper for 50+, gældsrådgivning og andet. Centeret fungerede hovedsagelig ved hjælp af frivillige. Første dag blev deltagerne bedt om at skrive navneskilte, som de stillede på bordet. Deltagerne blev ikke bedt om at præsentere sig yderligere. Nogle kendte hinanden i forvejen, men alt i alt var deltagerne anonyme. Al samtale foregik på dansk.

Første punkt på dagsordenen var en samarbejdsøvelse. Holdet blev delt op i grupper, og hver gruppe fik 10 balloner. Opgaven var at bygge et ballontårn. På et bord lå malertape (en rulle mindre end antallet af grupper) og en enkel ballonpumpe. Efter 15 minutter stod 4 flotte ballontårne, som var blevet til ved gruppesamarbejde. Men – en gruppe havde taget ballonpumpen, og ingen havde opdaget, at der var en rulle malertape for lidt, så en gruppe hele tiden måtte bede om at låne hos de andre. Konklusionen var,

*Lisbeth Brandt fortalte om
Frivilligcenter SR-Bistand
på Tagensvej.*

at man inden for gruppen havde haft et fint samarbejde, men på tværs af grupperne var det ikke gået så godt!

Demokrati på godt og ondt

Inden frokost fortalte konsulent Hafida Bouylud fra AOF om folkeoplysning og livslang læring. Hun fortalte om oplysningsforbundene i Danmark, som er vokset ud af de politiske partier. Hun sagde: »I Skandinavien har vi en kritisk befolkning og levende demokratier.

Oplysningsforbundene (aftenskolerne) er skyld i dette«. Det sidste kvarter arrangerede Hafida gruppearbejde, der handlede om fordele og ulemper ved demokrati. Her er et par bemærkninger fra deltagerne: Nadia sagde om ulemperne ved demokrati, at mindretallet føler sig overmandet. Hun spørger: »Hvorfor skal jeg følge en lov, som jeg mener ikke er korrekt«.

Azar sagde, at folkeoplysning kan gøre os bedre til noget. Processerne går langsomt, fordi der er mange, der skal blive enige (en ulempe). Fordelene er enorme – alle kan være med til at udrette noget.

Ashtar sagde: »Der er ikke helt demokrati, der mangler stadig frihed. Min frihed går kun til, jeg når dine grænser!«

Efter frokost kom organist, klokkespiller og kordirigent Katrine I. Kristiansen. Hun medbragte et klaver og hele holdet blev instrueret i at klappe og stampe rytmer, synge kanons og to efterårssange. Det var

en stor succes, og alle gik trætte og glade hjem efter to timers korsang. Anden dag på kurset foregik i Dansk Blindesamfunds Kvinders lokaler på Frederiksberg. Susanne Tarp bød os velkommen og fortalte om, hvordan det er at være blind i Danmark.

Derefter fortalte cand. pæd. Jeanne Bau-Madsen om hverdagens demokrati. Hun fortalte om, at man ikke er født demokrat, men at det er en livsform, sådan som Hal Koch i sin tid formulerede det.

Denne livsform skal blandt andet foregå i familierne. Alle deltagere havde den første dag fået udleveret debathæftet »Mangfoldighed i Danmark – Hvem? Hvad? Hvor? Hvorfor? – din opslagsbog«. Bogen blev udleveret på dansk eller arabisk. Bogen blev præsenteret, og kapitlet »Demokratiets spilleregler – borger i Danmark« blev diskuteret. Vi talte om den demokratiske samtale og regler for den gode kommunikation. En kursist fortalte, at hun havde

Konsulent Hafida Bouylud fra AOF talte om folkeoplysning og livslang læring, som er medvirkende til, at vi i Danmark har en kritisk befolkning og et levende demokrati.

læst hele bogen. Hun syntes, den var rigtig god og tilføjede, at hun ville ønske, at hun havde haft bogen, da hun kom til Danmark!

Punktet sluttede med, at grupper på seks deltagere skulle samle et kvadrat uden at tale sammen og uden at tage brikker fra hinanden, men man måtte gerne give brikker, der kunne hjælpe de andre deltagere med at få samlet deres kvadrat (se studiekredshåndbogen »Demokratiets værksted«). Igen en øvelse, der skulle vise samarbejde og omsorg for hinanden.

Før og efter en sund frokost talte ernæringsekspert Rasha al Mosawi om, hvordan man kan tabe to kilo på en uge. Hun havde udarbejdet

Ernæringsekspert Rasha al Mosawi kom med gode kostråd, som kan følges af alle uanset hvilke retter, man gerne vil servere.

en kostplan, som – hvis man fulgte den – garanterede et vægttab. Kostplanen var en del af det udleverede kompendium.

Dagen (og kurset) sluttede med afspændingsekspert Anette Lindell. Hun fik hele holdet ud på gulvet, hvor vi udførte øvelser for blandt andet mormorarme og slappe mave-muskler.

Mødedisciplin

Alle kursister, der havde deltaget begge dage, fik et diplom og et kompendium. Desværre fik ikke alle et diplom, da nogle kun var der én dag, kom for sent eller gik for tidligt. Dette foranledigede, at vi talte om mødedisciplin og om, hvor vanskeligt det er, når man kommer til det skandinaviske demokrati fra en anden kultur og skal indordne sig under danskernes arbejdsdisciplin. Efterhånden som vi lærte hinanden at kende, viste det sig, at deltagerne ikke alle var 40+. Nogle var yngre og gik hjemme for at passe deres børn eller en handicappet ægtemand. Anette Lindell var blind, og en af deltagerne var meget svagtseende. En del af deltagerne var fra Irak, Iran og Syrien.

Kursuslederne fra Folkevirke var over 70 år.

Således var det lykkedes os at opfylde vores mål om, at hverken alder, handicap eller anden etnisk baggrund behøver at forhindre os i at indgå i et meningsfuldt fællesskab.

Projektet »Et meningsfuldt liv for kvinder på 40+« blev gennemført med tilskud fra Dansk Folkeoplysnings Samråd.

Et meningsfuldt liv for kvinder på 40+

Af forkvinde for Amal Hayat Denmark
Katina A. Rasmussen

Alt tyder på, at den første generation indvandrere fra ikke-vestlige lande i dag har en gennemsnitlig lavere erhvervsdeltagelse end personer af dansk oprindelse, ligesom de har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet. En mulig forklaring på den svagere tilknytning til arbejdsmarkedet for personer med anden etnisk baggrund end dansk kan være forskelle i uddannelsesbaggrund og alderssammensætning. Længden af opholdet i Danmark, opholdsgrundlaget og oprindelseslandet må imidlertid også formodes at spille en rolle for mulighederne for at finde fodfæste på det danske arbejdsmarked. Andre undersøgelser tyder på, at det desuden kan skyldes etniske minoriteters svage dansk kundskaber og uddannelse samt arbejdsgiveres diskrimination i forbindelse med ansættelser. Ønsker man at øge etniske minoritetsmænds og -kvinders deltagelse i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i foreningslivet, er det vigtigt at have en viden om de forhold, der hæmmer deres deltagelse. Folkevirke har gennem flere projekter blandt indvandrere og flygtningekvinder erfaret, at mange kvinder sidder alene hjemme og ofte føler sig uden for fællesskaber. Derfor valgte Folkevirke at udarbejde et projekt med deltagelse af

flere repræsentanter for bl.a. flygtninge- og indvandrergrupper for at inspirere kvinderne uden for arbejdsmarkedet, så de kunne få lyst til at gøre brug af de muligheder, som de har for at dygtiggøre sig gennem folkeoplysning – en livslang læring i et uformelt læringsmiljø.

En del kvinder deltog i et opkvalificeringsprojekt, som kan betyde et løft af deres kompetencer inden for en bred vifte af områder samtidig med, at de bliver en del af et fællesskab. Desuden får de mulighed for at indgå i sociale relationer med andre i samme situation, som de selv er i. Kvinderne, som deltog i de to dage, lærte bl.a. om begrebet »livslang læring« og oplevede værdien af en løbende opgradering af kompetencer. I løbet af projektet skulle kvinderne desuden gennemgå en læringsproces, som lagde vægt på bl.a.:

1. At man godt kan deltage i læringsprocesser og demokratisk funderede aktiviteter, selv om man har et handicap.
2. At man kan deltage, selv om man ikke taler fejlfrit dansk.
3. At man bliver mere tilfreds og kan udvikle sig socialt og på det personlige plan ved at indgå i et uformelt læringsfællesskab.
4. At deltagerne bliver inspireret til at fortsætte den livslange læring.

Kvinderne var meget glade, og de vurderede bagefter, at de havde udviklet en del nye kompetencer og

havde lært, at ikke alle taler et fejlfrit dansk. Projektaktiviteternes formål var at bidrage til, at kvinderne kunne få flere redskaber til at opbygge og vedligeholde netværker til gavn for dem selv, familien og deres medkursister, så kvinderne kunne opnå en større grad af at være selvhjulpne. Det langsigtede mål er en fast tilknytning til arbejdsmarkedet og en styrkelse af familien – både økonomisk, socialt og mentalt.

Kvinderne skal fortsætte med at lære. De skal ikke stoppe her. Hvis succesen skal fortsætte, skal vi sammen arbejde for at skabe et inkluderende samfund med fokus på menneskets ressourcer, hvor alle føler, at de kan bidrage til fællesskabet trods en eventuel personlig begrænsning.

Desuden er det også vigtigt at give de svageste kvinder uden tilknytning til arbejdsmarkedet en bredere og mere dybdegående viden om bl.a. selvforsørgelse og mulighederne for at skabe et netværk. Det er vigtigt at sætte fokus på, hvad det er, der gør, at kvinder generelt er mere påpasselige og gerne udsætter deres drømme og ønsker i forhold til at være selvstændige/selvforsørgende. At fremme trivsel og sundhed hos den enkelte deltager og dennes familie ved at klæde kvinderne på til selvstændigt at kunne agere og fungere som en aktiv del af arbejdsmarkedet. Kvinderne skal motiveres til at tage aktivt del i deres eget liv og i det danske samfund.

Læs mere om Amal Hayat Denmark
her: <https://www.facebook.com/AmalHayatDenmark/>

Svært at *bryde* ensomheden

Det første skridt er det sværeste

Af Susanne Tarp, medlem af Folkevirkes forretningsudvalg og formand for Dansk Blindesamfund på Frederiksberg

Man bliver da ikke ensom, bare fordi man bliver blind eller stærkt svagsynet!

Er det en provokation at sige sådan? Næh, men det er et faktum, at tilværelsens udfordringer ikke bliver færre. Derfor kan det føles ekstra svært at komme ud i nye fællesskaber, men kender man blot én, ja, så er man jo godt på vej ind i et fællesskab!

Dansk Blindesamfunds Kvinder, DBSK, er en forening under Dansk Blindesamfund, som for over 100 år siden blev dannet som en forening af blinde. Altså en forening, hvor blinde bestemmer og styrer alting selv i modsætning til en forening for blinde, der meget udpræget er en velgørende forsamlings.

Stærkt svagsynede og blinde i Danmark har således været en af Danmarks 34 handicaporganisationer, som ved stor interessepolitisk indsats forsøger at forbedre forholdene for borgere med handicap.

Dansk Blindesamfunds formål er

- At fremme blinde og svagsynedes ligestilling i samfundet og sikre blinde og svagsynede størst mulig

selvbestemmelse over eget liv og egen tilværelse.

- At arbejde for, at samfundsudviklingen og udviklingen af samfundets tilbud til borgerne udformes på en måde, så blinde og stærkt svagsynede kan kompenseres for det nedsatte eller manglende syn.
- At fremme forebyggelse og behandling af øjensygdomme samt støtte forskning på området.

Man bliver da ikke ensom, bare fordi man bliver blind eller stærkt svagsynet! Er det en provokation at sige sådan? Næh, men det er et faktum, at tilværelsens udfordringer ikke bliver færre...

Susanne Tarp
Formand for
Dansk Blindesamfund,
Frederiksberg

Formålsparagraffer er gode, overordnede tanker, men uden handlingsplaner og indhold har de ingen værdi.

Der er en hverdag, der skal fungere for en borger med nedsat syn.

Mere end ¾ af de knapt 10.000 medlemmer i Dansk Blindesamfund er over 70 år. Af dem har de allerfleste øjensygdommen AMD, en aldersbetinget macula degenera-tion. Den betyder, at man mister sit læsesyn, altså evnen til at læse

almindelige bøger og til at genkende folk på gaden.

Smadderirriterende!

Det er de to gener, vi hører oftest. Det første kan man i nogen grad råde bod på ved at anvende lydbøger, forstørrelsesprogrammer på sin pc eller telefon eller syntetisk tale, som efterhånden findes mange steder og i mange apparater.

Men det, at man ikke kan genkende gode venner, naboer eller familien på »normal« afstand, er enerverende! Det bliver man ked af, og da nogle også har andre skavanker, som hørenedsættelse og måske endog svækkelse af gangfunktionen, vælger de at blive hjemme, »for det er så besværligt alt sammen«.

Peer support
– det nye sort!

Og så betyder det bare »at lære af hinanden«, »side-mandsoplæring«. At være i et fællesskab, hvor synshandicappet er det normale, så det, man taler om, er alt muligt andet

Det er hele essensen ved at have Dansk Blindesamfund. Når man har været hos øjenlægen og fået konstateret en vis synsnedsættelse, kan man blive medlem af foreningen og straks, og såfremt man ønsker det, få besøg af en af de ca. 50 blindekonsulenter, og tænk nu over, at langt de fleste bliver svagsynede med en synsnedsættelse

som beskrevet ovenfor. Den kommer ofte så langsomt, at man først lægger mærke til den, når man ikke engang kan læse morgenavisen med en lille lup.

Konsulentkorpsets væsentligste opgave er at finde ud af, hvordan han eller hun kan hjælpe med at gøre hverdagen lidt lettere, og hvis medlemmet ønsker det, hjælpe med at skabe et netværk, hvor man kan lære af hinanden, så man kan fortsætte med de hobbyer og den tilværelse, man altid har haft.

Herudover skabes kontakt til den lokale kreds.

Der er, hvis man ellers har mod på det og lyst, rigtig mange tilbud, men hvordan »skal jeg deltage, når jeg nu ikke kan se/finde vej/læse underteksterne til film«.

Det første nye bekendtskab – den svære indgang

Når man får et synshandicap, bliver hverdagen bøvlet og uoverskuelig. Derfor skal der praktisk hjælp og information til. Med en synsnedsættelse er den bedste underviser én, der også selv har været turen igennem, og som ved præcis, »hvordan man koger en kedel vand, uden at den brænder på«, som kan give selvværdet igen og lokke med aktiviteter og sammenkomster.

For at imødegå ensomhed er der oprettet kurser om at lære at leve med nedsat syn, madlavning, it, strikning og meget mere.

En stor udfordring er at annoncere for et kursus mod ensomhed. For hvem melder sig til sådan et? Man er jo netop ensom, fordi man ikke

bryder sig om at melde sig til en aktivitet. Konsulenternes opgave er så at finde ud af, hvad et medlem måske kunne tænke sig at være med til og så lokke med præcis den gåtur eller hyggespisning.

At medvirke til oprettelse af netværk for blinde og svagsynede kvinder. Det er en af pindene i Dansk Blindesamfunds Kvinders formålsparagraf.

Netværk og fællesskaber styrker selvværd og gør hverdagen lettere. Derfor har så mange minoritetsgrupper dannet foreninger.

Folkevirkes formål om politisk, social og kulturel uddannelse er et redskab til fin anvendelse i mange andre foreninger – også for medlemmer af Dansk Blindesamfund.

KVINDE-

STEMMER

KVINDERNES BYGNING

**Lørdag 9. marts
kl. 11.30 - 16.00**

Hotel Cecil

**Niels Hemmingsens Gade 10
1153 København K**

2019

Sæt kryds
i kalenderen!

»Kvindestemmer« 2019:

Eftermiddag fyldt med indlevelse og eftertanke

Af Annemarie Balle,
formand for
Folkevirke

Lørdag 9. marts 2019 kl. 11.30-16.00 arrangerer Folkevirke i samarbejde med Kvinder i Musik, Kvindelige Kunstneres Samfund og Dansk Blindesamfunds Kvinder det kunstneriske møde »Kvindestemmer«. Dagen foregår på spillestedet

»Hotel Cecil« i Niels Hemmingsens Gade 10, 1153 København K.

Det er i år 13. gang, at »Kvindestemmer« bliver præsenteret. Det foreløbige program for dagen ser således ud – og ret til ændringer forbeholdes.

Kl. 11.30: Dørene åbnes.

Kl. 11.50: »Kvindestemmer« introduceres ved **kunsthistoriker** og **redaktør Lisbeth Tolstrup**.

Kl. 12.00: Musik ved **Anne Eltard** på violin og **Maren Hallberg Larsen** på harmonika. Med sig har de en af sangerinderne fra det multietniske kvindeband Radiant Arcadia.

Kl. 12.30: Forfatter Maria Giacobbe. Maria Giacobbe voksede op på Sardinien i et stærkt antifascistisk hjem. Blev dansk gift med forfatteren Uffe Harder og flyttede til Danmark.

Hun har skrevet digte, essays, romaner, noveller og erindringsbilleder.

Maria Giacobbe har gennem sin forfattervirksomhed engageret sig i bl.a. Danske Forfatteres Fond til Ytringsfrihedens Værn, i Komitéen for Palæstinensisk-Israelsk Sameksistens og i Det Danske Center for Menneskerettigheder.

Hun har bl.a. modtaget Thit Jensens Forfatterlegat 1986, og Dansk Litteraturpris for Kvinder 1993.

Kl. 13.00: Væver Ane Henriksen.

Ane Henriksen debuterede i 1983 på Den Frie med et stort vævet billede – »Bunker« – hvor materialet var fiskenet. Dengang var hun bosat i Hanstholm.

I 35 år har Ane Henriksen arbejdet med vævens trend og islæt og med materialet som en del af billedets udsagn.

Efter hun flyttede til København, er fortællingen fortsat med f.eks. brugte bankskjorter eller med menneskehår. Senest har hun samlet vanter – en slags byløvfald – langs cykelstierne, og viklet dem ind i en vækst – »Urban Growth«.

Kl. 13.30: Pause.

Kl. 13.45: Musikindslag, som endnu ikke er endeligt konfirmeret.

Kl. 14.20: Forfatter Iben Mondrup.

Hun fik sit gennembrud med romanen »Godhavn« (2014). Her har barnets stemme en detaljerig og sanselig fortælling, hvor det at være fremmed var et centralt tema. Romanen, der modtog DR Romanprisen 2015, foregik ligesom sin forgænger »Store Malene« (2013) i det postkoloniale Grønland, hvor Iben Mondrup selv er opvokset. I den

ætsende slægtstragedie »Karensminde« (2016) følger læseren den samme komplekse familie som i »Godhavn«, og de er nu ældre og spredt ud over Danmark.

Kl. 14.50: Musikindslag, som endnu ikke er endeligt konfirmeret.

Kl. 15.15: Forfatter Emma Bess.

Emma Bess afsluttede sin uddannelse på Forfatterskolen i 2015. Hendes tid på skolen var bl.a. præget af eksperimenter med forskellige litterære genrer.

Emma Bess modtog i efteråret 2018 debutantprisen for novellesamlingen »Mødre, døtre, søstre«.

Novellerne fortæller i glimt om samhørighed og intimitet i de tætte relationer men også om ensomhed og længsel efter hinanden.

Debutbogen, som i sin form kombinerer genkendelig hverdagsrealisme med indre monologer, udtrykker sansebeskrivelser i et poetisk billedsprog. Der er tale om et forsøg på at give plads til de følelser, som ellers er tabuiseret og skubbes væk.

Pris: 100 kroner.

Café: Der kan købes sandwich, kage, øl, vin, vand, the og kaffe. Billetter købes ved indgangen.

Yderligere info:

folkevirke@folkevirke.dk

Økonomisk støtte fra:

Statens Kunstfond

Kvindernes Bygning

Folkevirke

Kvindelige Kunstneres Samfund

Væver Ane Henriksen.

Forfatter Iben Mondrup.

Forfatter Emma Bess.

Folkevirkes landsmøde 2019:

Inspirerende dage med oplevelser

Folkevirke har besluttet, at landsmødet i 2019 skal løbe over to dage. Reaktionen på landsmødet her i 2018, som blev planlagt til at vare to dage, har været meget gode, så derfor fastholdes denne landsmødeform. Der var stor tilfredshed med en eftermiddag med **rundvisning i Kvindernes Bygning, fælles middag** og derefter en tur i **teateret**, så en arrangørgruppe er gået i

gang med at lægge program – dog kan det ikke garanteres, at dronning Margrethe også næste år kan få et besøg i teateret til at passe ind i sit program.

Landsmødets anden dag indledes med et kort, fagligt **oplæg**, derefter **frokost** og så **landsmøde** efter vedtægternes bestemmelser.

Der planlægges med landsmøde **10.-11. april 2019** i København.

Husk at sætte kryds i kalenderen, så du kan deltage i de spændende landsmødedage!

Folkevirkes BB-lejr 2018:

Fantastisk fællesskab med børnebørnene

Af Karen Hallberg, lejrleder

Er der noget bedre end at være sammen med dem, som man holder allermost af?

Nej, det er der ikke!

At opleve et fællesskab med børnebørn er noget af det bedste, man kan opleve.

Folkevirke har igen været på BB-lejr på Langeland – og i år i det mest fantastiske efterårsvejr, hvor solen skinnede, og gummistøvlerne og regntøjet ikke skulle i brug. Og dog, en pige fik brug for sine gummistøvler, da hun skulle ud i vandet for at indfange en pind, som hun havde snittet og givet en sejltur.

Traditionen tro har vi fejret Halloween med al den uhyggelige hygge, der hører sig til. Tirsdag var alle på stranden for at finde sten, der kunne blive til skønne figurer, men også til

de smukkeste bordkort. I fællesskab blev huset pyntet med lanterner, spøgelse, spindelvæv, skeletter, flagermus og blodige hænder. Middagen bestod som sædvanligt

af græskarsuppe og is med maringsspøgelser. Mellem hovedret og dessert havde børnene sørget for underholdning, et halvtimes show lavet uden hjælp af voksne. Nogle familier var på Skovsgaard Gods med alle de aktiviteter, som godset diskete op med i efterårsferien. Indfangning af småkravl i voldgraven, pandekagebagning med selvkvænet mel og musejagt. Da ikke alle havde bil med, blev nogle af os hjemme og gik i skoven og samlede de smukkeste blade, der kunne blive til pynt.

Som noget nyt deltog en somalisk flygtningefamilie, dette var gjort muligt af en flot donation fra Odd Fellow Logen. Det var absolut en succes for os alle, som forhåbentligt kan gentages. Der er så meget, vi er fælles om uanset hudfarve og religion.

Et tidsbillede i mol

Af Annemarie Balle

Forfatteren Fanny Knight:
**»Skam. Et familiedrama
 fra Bornholm under
 Anden Verdenskrig«.**
 I kommission hos
 forlaget Underskoven.
 245 sider.
 Pris: 299 kr.

Som læser af bogen »Skam. Et familiedrama fra Bornholm under Anden Verdenskrig« får man et godt og velfortalt billede af Bornholm i tiden omkring Anden Verdenskrig. En tid, som formede sig meget anderledes end i resten af Danmark, bl.a. fordi Bornholm ikke blev befriet af englænderne samtidig med resten af Danmark, men var på nippet til at blive glemt og komme under russisk herredømme.

Forfatteren Fanny Knight har en god fortælleevne og kan med billedskabende ord være med til at få den indre film til at blive vist for læserens indre øje.

Men ikke nok med, at tiden var dystert på Bornholm, så folder forfatteren også et dystert familieliv ud for læseren. Så det bliver en fortælling fortalt i mol.

Med verdenskrigen som kulisse og provinsbyen Rønne som hovedscene fortæller Fanny Knight om

det dysfunktionelle familieliv set med et barns øjne. Det er fortællingen om en excentrisk familiefar, der kommer til Rønne som veluddannet kiropraktor sammen med sin engelske kone.

Efter få år bliver han sengeliggende og hjælpeløs og får hele familien til at rette sig efter hans ønsker og komme springende, så snart han ringer med sin lille klokke.

Han skal have hjælp til alt, lige fra at spise, blive vasket og til toiletbesøg. Nogle opgaver, som forfatteren som pige skammer sig meget over, og som også sætter voldsomme begrænsninger i hverdagslivet. Uden en formel diagnose forbliver faren i sin seng i 25 år og giver dermed hele familien en tung bagage med videre i livet.

Men ikke nok med farens altdominerende sygdom, et katastrofalt familieliv og en meget anderledes barndom, så kommer kirken også til at kaste lange skygger på familiens liv. Den katolske præst lægger meget vægt på skyld og skam og dominerer hverdagen på mange niveauer.

Men med Fanny Knights underfundige fortællestil, bliver der trods emnernes alvor alligevel plads til både ironi og humor. Man drages ind i fortællingen og lever med i barnets traumatiserende hverdag, som heldigvis også byder på små

lyspunkter – en sommerferie i det jyske hos en tante og onkel, sommerdage på stranden og turen ned til toget sammen med skolekammerater.

Man kan læse bogen på mange planer – fx.:

- Det lokalhistoriske
- Krigens hærgen på Bornholm
- Provinsbyens klasseopdelte borgersamfund
- Kirkens rolle i lokalsamfundet
- En families liv med ødelæggende nervesygdom
- Opvækst oplevet gennem et barns øjne
- Den spirende seksualitet

Så selv om bogen udspiller sig på Bornholm med fokus på det mikrokosmos, der eksisterer i den nye bebyggelse, Hafniahus, så rummer bogen så mange andre refleksioner og iagttagelser, at man også uden lokal forankring kan læse bogen med stor interesse.

Landet over tilrettelægger Folkevirke møder, foredragsrækker, studiekredse, temamøder, kurser og lejre, hvor alle kan deltage

Ved redaktionens slutning
forelæ der oplysninger
om disse arrangementer.

Mere detaljerede oplysninger kan fås
ved henvendelse til
Folkevirkes kontor,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K,
telefon 33 32 83 11
(bedst tirsdage mellem kl. 9 og 16)
eller folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes møder former sig som
åbne debatter om aktuelle emner,
hvor deltagerne som regel
tager udgangspunkt i et oplæg.
**Folkevirkes møder er åbne
for alle interesserede!**

REGION HOVEDSTADEN

BORNHOLM

Kontakt:

Marianne Kofod Pedersen,
Svanekevej 32, 3740 Svaneke
Tlf. 56 49 21 65

KØBENHAVN

»På Folkevirke«

Niels Hemmingsens Gade 10,
1153 København K.

Kontakt:

Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K. eller
Jeanne Bau-Madsen
Tlf. 45 85 65 92
folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes Litteraturkreds i København

Mødestedet er Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.
Tlf. 33 32 83 11

Debatmøderne foregår på torsdage kl. 12.00-14.30.

Datoer og bøger er aftalt
af studiekredsen.
Der betales kontingent for hele
sæsonen ved kursusstart
(efterår og forår) i alt kr. 600.

Litteraturkredsen har eksisteret i flere
år, og der kommer hele tiden nye
medlemmer. Men der er plads til flere,
som har lyst til at engagere sig i en
levende og vedkommende debat.

Kontakt:

Britta Poulsen
Tlf. 46 36 56 32

FOLKEVIRKE KØBENHAVN

Kontakt:

Formand Jeanne Bau-Madsen
Tlf. 21 27 62 19

KØBENHAVNS VESTEGN

Vestegnens Litteraturkreds

Møderne holdes den sidste tirsdag
i hver måned.

Med mindre andet er nævnt,
så holdes alle møder i
Glostrup Fritidscenter, mødelokale 2.

27. november

Bogen »Hvor der er fugle«
af Maren Uthaug.
Fremlægges af: Birgit Kristensen.
Dagens digt: Connie Michelsen.

2019

29. januar

Bogen »Slagteren fra Liseleje«
af Ane Riel.
Fremlægges af: Connie Michelsen.
Dagens digt: Lis Hagberg.

26. februar

Bogen »Dræb ikke en sangfugl«
af Harper Lee.
Fremlægges af: Gurli Søby.
Dagens digt: Anne Birthe Kyed.

26. marts

Bogen »Godhavn« af Iben Mondrup.
Fremlægges af: Ellen Kristiansen.
Dagens digt: Hanne Lamberts.

30. april

Bogen »Gift« af Tove Ditlevsen.
Fremlægges af: Hanne Lamberts.

Velkommen til tirsdage fra
kl. 14.00-17.00 i Glostrup Fritids-
center, mødelokale 2.

Tilmelding og kontakt:

Formand Ellen Kristiansen,
Vegavænget 11, 2620 Albertslund
Tlf. 43 64 62 07
Næstformand Ingelise Olsen
Suppleant/revisor Anne Birthe Kyed

LYNGBY

24. november

Fhv. boghandler i Sorgenfri Johannes
Green fortæller om Bjørn Wiinblad.
Mødet foregår i Fuglevad Mølle fra
kl. 14.00 til ca. kl. 16.30. Vi byder på
et glas vin i pausen.
Johannes Green vil fortælle om Bjørn
Wiinblad som menneske og kunstner.
Han vil medbringe eksempler på
Bjørn Wiinblads kunst.

Deltagelse kr. 100.

Tilmelding til Lene Hjeds,
tlf. 45 81 61 31 eller
e-mail: lene11hj@gmail.com.
Oplys venligst navn, adresse, tlf. og
evt. e-mail.

Kontakt:

Formand Jeanne Bau-Madsen
Tlf. 21 27 62 19
Kasserer Annette Albrecht
Tlf. 45 87 43 67
Lene Hjeds
Tlf. 45 81 61 31
Eva Ladekarl
Tlf. 45 87 73 77

REGION NORDJYLLAND

FOLKEVIRKE

VESTHIMMERLAND

Alle arrangementer foregår på
Farsø Hotel kl. 14.00-16.15,
hvis ikke andet er nævnt.
Entré og kaffe med kage – 90 kr.

3. december

Museumsdirektør Gitte Ørskou,
Kunsten Museum of Modern Art
Aalborg.
Emne: »Hvad er god kunst?«
Hvorfor er kunsten vigtig? Og hvordan
arbejder Kunsten med at engagere
sine gæster i disse spørgsmål?

2019

14. januar

Forfatter og kandidat i litteraturhistorie
Sara Linderøth Bouchet, Randers:
»Ud og hjem – om flugt, identitet og
litteratur«. Hun fortæller om sin
prisvindende roman »Hjem«
– om frygt, flugt og drømmen om at
høre til.

4. februar

Journalist, forfatter og samfunds-
debattør Kjeld Hansen, Klippinge:
»Dansk natur – hvordan står det til?«
Med udgangspunkt i sin bog
»Det tabte land« fortæller Kjeld
Hansen om kampen om den danske
natur gennem de seneste 50 år.

18. februar

Cand.theol., kirke- og organisations-
konsulent Birgitte Nørgaard Warming,
Hellerup: »Danmissions fattigdoms-
bekæmpelse i Afrika, Asien og
Mellemøsten«.
Derefter generalforsamling.
Til dette arrangement er der gratis
entré samt gratis servering af kaffe og
kage.

4. marts

Foredragsholder Mogens Poulsen:
»Fra københavnerdreng til økologisk
landmand«.
Foredrag om et integrationsprojekt
med paralleller til vore dages integra-
tion og assimilation.

Kontakt:

Formand:

Tove Kristensen,
Hans Egedes Vej 120, 9600 Aars
Tlf. 20 87 64 12

Tove.kristensen2@skolekom.dk

Næstformand:

Else Thirup, Aars
Tlf. 23 25 28 17

Sekretær:

Lone Nørgaard,
Svoldrupvej 122, Vognsild, 9600 Aars
Tlf. 98 65 82 57

pelonor122@gmail.com

Bestyrelsesmedlemmer:

Margrethe Dam Hansen, Farsø
Tlf. 41 59 33 34Ellen Kahr Thomsen, Blære
Tlf. 98 66 62 05

Suppleanter:

Mona Hansen, kasserer,
Aalborgvej 4, Hornum, 9600 Aars
Tlf. 22 40 29 58

Mona22402958@gmail.com

Iris Brink Hansen, Risgårde
Tlf. 98 63 60 42**Vesthimmerlands****Litteraturkreds**Sted: Akademi ved
Dronning Ingrid Hallerne, Farsø.
Alle møder starter kl. 14.00,
med mindre andet oplyses.
Alle er velkomne!**Kontakt:**

Jette Høyer, studiekredsleder

Tlf. 25 39 97 96

Inger Olsen

Tlf. 98 63 34 34

» REGION MIDTJYLLAND**HERNING**Møder holdes i Kirkehuset ved Herning
Kirke, Østre Kirkevej 1, Herning.
De holdes hver anden mandag
kl. 14.00-16.00.Der er adgang en halv time før. I løbet
af mødet holdes der en kaffepause på
ca. et kvarter, så man kan nyde sin
medbragte kaffe. Der er også mulighed
for at købe kaffe.**26. november**»Julens sange og traditioner« med
sanger og guitarist Lisa Kock Nielsen.
Der er lagt op til julehygge i dette
foredrag, hvor der fortælles om julen og
dens traditioner. Undervejs skal der
naturligvis også synges julesange og
julesalmer.**2019****7. januar**»Mandelas vej til frihed og forsoning«.
Diakoni- og sognepræst i Viborg Steen
Andreassen fortæller om den tidligere
sydafrikanske præsident og antiapartheidaktivist. Steen Andreassen har
mødt Mandela og fortæller samt viser
billeder fra mødet.**21. januar**»Glæde og humor i livet«. Et par meget
humørfyldte timer venter os med dette
foredrag af sognepræst
Torben Pedersen, Ikast.**4. februar**»Afghanistan – inden for og uden for
murene«. Melaine Christensen har
arbejdet 1½ år i Afghanistan som
jordemoder og billedkunstner og
fortæller meget spændende om landet
og dets befolkning.**18. februar**Besøg på Herning Folkeblad.
Chefredaktør Vibeke Larsen viser rundt
og fortæller om avisen.**4. marts**

Generalforsamling.

18. marts Rejseforedrag om Kenya.
Johan Johansen fortæller om landet og
befolkningen og også om sin to ugers
rejse derned – suppleret med billeder
og plancher.**13. maj**

Udflugt. Program følger.

Medlemskontingent for hele sæsonen
er kr. 200,00. Hvert møde koster
kr. 40,00 for medlemmer og kr. 61,00 for
ikke-medlemmer. Satserne er også
gældende for pensionister.**Bestyrelse:**

Mona Haven Jensen

Tlf. 97 12 17 45

Jutta Jørgensen

Tlf. 97 26 80 18

Tove Kattrup

Tlf. 40 70 90 51

Lene Lund

Tlf. 97 12 98 82

Henny Jeppesen

Tlf. 30 29 46 75

HOLSTEBRO**Kontakt:**

Karen Margrethe Madsen

Tlf. 97 41 40 92

» REGION SYDDANMARK**ODENSE****Litteratur- og samtalekreds****Kontakt:**

Ida Hansen

Tlf. 66 11 23 71

» REGION SJÆLLAND**ROSKILDE**Møderne holdes tirsdage kl. 14.00 i
Roskilde Biblioteks foredragssal.
Kaffe/te og kage i pausen er
inkluderet i årskontingentet.
Vi mødes hver gang kl. 14.00-16.30.**4. december**Doris Ottesen fortæller om Sigrid
Undset. Læs f.eks. »Kristin Lavrans-
datter«.**2019****8. januar**Pernille Juhl fortæller om Gråstener
trilogien. Læs f.eks. »Det usagte«
v/ forfatteren.**5. februar**Kl. 13.30 er der generalforsamling,
derefter »Dødevaskeren« af
Sara Omar v/ Birthe Schultz.**26. februar**Tove Ditlevsens biografi og bøger
v/ Karen Syberg.**19. marts**»Håbet« og »Peters kærlighed«
af Mich Vraa v/ Sigrid Thielsen.**9. april**»Arv og Miljø« af Vigdis Hjorth
v/ Britta Poulsen.

Gæster er velkomne.

Gæstebetaling 75 kr.

– dog 100 kr., når foredragsholderen
kommer udefra.

Årskontingent er 650 kr. til Nordea.

Reg. nr. 2280

Konto nr.: 6888-996-409

(dog 500 kr. for medlemmer
af Folkevirke i København).**Bestyrelse:**

Annette Molin, formand

Tlf. 22 41 85 98

annette.molin9@gmail.com

Britta Poulsen, næstformand

Tlf. 23 46 45 95

britta.poulsen@privat.dk

Bente Ørum, kasserer

Tlf. 21 82 16 11

benteorum@gmail.com

Birthe Schultz, sekretær

Tlf. 40 61 50 23

brth.schultz@gmail.com

Kirsten Rudfeld, bestyrelsesmedlem

Tlf. 29 61 28 81

rudfeld@webspeed.dk

Hanne Molin, suppleant

Tlf. 40 63 31 28

juulmolin@gmail.com

ØLSTED**Litteraturstudiekreds**Vi mødes hver 6. uge og
planlægger fra gang til gang.**Kontakt:**

Lis Timmermann,

Hermelinvej 9, 3310 Ølsted

» UDLAND**GRØNLAND****Folkevirke i Nuuk****Kontakt:**

Rebekka Olsvig,

Jens Kreutzmann Aqq 30,

postboks 575,

3900 Nuuk, Grønland

Folkevirke - 75 år

Den **2. marts 2019** er det **75 år** siden, at Folkevirke blev stiftet. De 75 år på den folkeoplysende scene skal markeres med et brag af en **fest**.

Det er en stor dag, som Folkevirke denne dag kan markere.

I 75 år har Folkevirke på mange måder været nyskabende inden for folkeoplysningen. Folkevirke har været med til at give kvinderne en bedre platform at tage stilling ud fra og også været med til at give kvinderne en langt mere synlig plads i samfundsdebatterne. Folkevirke har i mange år ramt præcist de behov, som mange

kvinder stod med og har desuden kunnet udvikle aktiviteter og kurser, som opfyldte behovene.

Det har været alt lige fra talerkurser, kurser om nationaløkonomi samt en lang række studiekredsforløb over ugelange lejre for mødre og børn og lejre for bedste-forældre og børnebørn til rullende studiekredse til bl.a. Frankrig og Grønland.

Alt det skal markeres 2. marts 2019 på **Vartov**.

Desuden vil Folkevirke udgive en **jubilæumsskift**, som på kalejdoskopisk vis vil fortælle om Folkevirkes mange aktiviteter,

gøre status over Folkevirkes betydning samt pege på visioner for Folkevirkes udvikling i de kommende årtier.

Folkevirke har allerede så småt taget hul på forberedelserne ved at få udarbejdet en ny folder samt en plakat, som tager afsæt i 75 års jubilæet.

Både foldere og plakater kan rekvireres på Folkevirkes kontor, så alle folkevirkebrugere landet over kan få et større kendskab til Folkevirke og – forhåbentlig – også sætte kryds i kalenderen 2. marts, så de kan deltage i den festlige dag.

Det foreløbige program for den 2. marts ser således ud:

KL. 11.00-

11.30: Ankomst til festsalen på Vartov.

KL. 11.30:

Velkomsttale v/ Annemarie Balle samt præsentation af jubilæumsskiftet.

KL. 12.00-

13.30: Frokost og socialt samvær med sange fra et Folkevirke-sanghæfte.

KL. 13.45:

Festtale ved Drude Dallerup.

Efter festtalen er ordet frit, og der er bl.a. åbent for andre taler fra folkevirkebrugere.

KL. 15.15:

Kaffe m/ flot lagkage.

KL. 15.30:

Musik ved Henriette Nederby og Søren Killerich. De tager udgangspunkt i brevvekslingen mellem Carl Nielsen og hustruen Anne Marie Carl Nielsen.

KL. 16.30:

Tak for i dag – farveltale v/ Annemarie Balle.

Folkevirke er i øjeblikket ved at søge om tilskud til arrangementet og udgivelsen af jubilæumsskiftet. Der budgetteres med en deltagerbetaling på 350 kr. inklusive et eksemplar af det smukke jubilæumsskiftet.